

Remissvar rörande Fler möjligheter till ökat välstånd SOU 2025:96

Energiföretagen Sverige samlar och ger röst åt omkring 500 företag som producerar, distribuerar, säljer och lagrar energi. Vårt mål är att utifrån kunskap, en helhetssyn på energisystemet och i samverkan med vår omgivning, utveckla energibranschen – till nytta för alla.

Sammanfattning

- Energiföretagen menar att anslagen till energiforskning behöver växlas upp på ett sätt som svarar mot den enorma omvälvning av energisystemet som behöver göras under den kommande 20-årsperioden. Det behövs också utökade medel för att i högre grad satsa på demonstrations- och pilotverksamheter som ett viktigt steg mellan forskning och marknadsimplementering.
- Energiföretagen instämmer i att kortare utbildningar genom att låta yrkeshögskolan erbjuda vissa utbildningar som idag ges ut på högskolenivå har potential att få en allmän positiv effekt på utbildningssystemet.
- Utredningens förslag om att införa en ny form av kortare yrkesutbildning på gymnasiet för ungdomar ger upphov till ett antal frågor som behöver utredas i förhållande till vilka insatser som kan och bör ske i grundskolan.
- Energiföretagen välkomnar att det genomförs satsningar på STEM eftersom STEM-kunskaper är särskilt viktiga för energibranschen. Fler individer som har läst STEM kan på lång sikt bidra positivt till energibranschen
- Energiföretagen instämmer i betänkandets bedömning att Sverige bör säkerställa samhällsekonomiskt ändamålsenliga ramvillkor som möjliggör en hållbar klimatomställning. Energiföretagen anser att regeringen skyndsamt ska identifiera och genomföra reformer för att säkerställa att förutsättningarna för strukturomvandlingen och klimatomställningen ligger i internationell toppklass.
- Energiföretagen instämmer till fullo i bedömningen att politisk enighet kring klimatpolitikens långsiktiga inriktning och grundläggande förutsättningar bör eftersträvas.
- Även energipolitiken behöver samma förutsättningar som klimatpolitiken. För det föreslår Energiföretagen att det inrättas en parlamentarisk energiberedning.

- Energiföretagen instämmer i att kostnadseffektivitet bör vara en bärande princip vid val och utformning av klimatpolitiska åtgärder. Dock bör man öppna för vissa undantag från principen om tekniker/branscher/företag pekas ut som strategiskt viktiga att ha inom Sverige av exempelvis säkerhetspolitiska skäl eller försörjningsskäl.
- Energiföretagen instämmer i bedömningen att klimatpolitiken bör ta sin utgångspunkt i prissättning av utsläppen av växthusgaser. Energiföretagen tillstyrker förslaget att bensin- och dieselskatten bör höjas åtminstone till den nivå som skatten hade innan sänkningarna som genomfördes åren 2023–2025.
- Energiföretagen avstyrker förslaget att harmonisera de svenska klimatmålen fullt ut med EU:s och anser istället att Sverige bör behålla de nationellt beslutade klimatmålen, att de fortsatt bör tas fram i politisk bred enighet och att de framgent bör vara mer ambitiösa än EU:s mål.
- Energiföretagen instämmer till fullo i bedömningen att fördelningseffekter av klimatpolitiska åtgärder bör hanteras med ordinarie system.
- Energiföretagen instämmer i bedömningen att riktade mer omfattande industripolitiska stöd bör undvikas.
- Energiföretagen tillstyrker att befintliga stödsystem och strukturer inom klimat- och industripolitik ses över så att de ligger i linje med de principer som Produktivitetskommissionen föreslår. Däremot avstyrks förslaget om att avskaffa Industrikivet. Istället bör det utvecklas.
- Energiföretagen har inget att erinra mot utredningens bedömning att statliga stödprogram bör användas för att säkerställa en ändamålsenlig utbyggnad av elsystemet på ett sätt som tillgodoser de energipolitiska målen. Föreningen vill här understryka vikten av ett stegvis utformande mot bakgrund av de stora osäkerheter som råder rörande utvecklingen av det framtida elbehovet.

Detaljerade synpunkter

Energiföretagen lämnar endast synpunkter på utvalda delar av betänkandet och har inget att erinra om de förslag och bedömningar som inte omnämns i remissvaret nedan.

3.2 Statens roll rörande teknisk utveckling, forskning och innovation

Energiföretagen instämmer i betänkandets poängtering av att staten noga väger marknadsmisslyckanden mot risken för regleringsmisslyckanden. Energiföretagen vill dock lyfta in det faktum att den nödvändiga och pågående klimatomställningen bort från fossila bränslen i industrin och transportsektorn innebär en långtgående strukturomvandling av samhället på kort tid. Energisystemet behöver gå igenom en omvälvning i grunden med samtidig

utfasning av fossila bränslen och kraftig elektrifiering, som ska genomföras på lite mer än 20 år.

Tidigare strukturomvandlingar har skett med aktiv politik. Energiföretagen menar att detta behövs även denna gång.

Regeringens övergripande mål för forskning och innovation på energiområdet ska vara att bidra till uppfyllandet av uppställda energi- och klimatmål, den långsiktiga energi- och klimatpolitiken och energirelaterade miljöpolitiska mål. Ett sådant mål är ett 100 procent fossilfritt elsystem som möjliggör en elkonsumtion om minst 300 TWh, dvs mer än en fördubbling av dagens elanvändning. Fokus på insatserna inom energiforskningen är områden som har förutsättningar för tillväxt och för export.

Sverige har ett väldigt bra utgångsläge med närapå fossilfri el och uppvärmning till ett konkurrenskraftigt pris, vilket ger oss konkurrensfördelar jämfört med de allra flesta länder. Vi har unika förutsättningar med exempelvis tillgången till vattenkraft och bioenergi samt att värmesektorn har ställt om från fossila bränslen.

Energiföretagen menar att staten i sina prioriteringar bör väga in de komparativa fördelar som Sverige har gentemot andra länder. Det handlar om forskningskompetens, men kopplar också till näringspolitiska mål och vilken typ av industri Sverige som nation vill utveckla.

Energiföretagen förespråkar satsningar på såväl nyfikenhetsstyrd som tillämpad energiforskning, då det är svårt att förutse vilka idéer eller tekniker som utgör framtidens bästa val. För att nå de långsiktiga energi- och klimatpolitiska målen krävs att många idag omogna tekniker blir kommersiellt konkurrenskraftiga. Långsiktig teknikforskning behöver därför fortsätta och stärkas i Sverige.

Energisystemets komplexitet understryker behovet av forskningsinsatser, både för att främja innovationer och för att klargöra samband och konsekvenser av åtgärder i hela systemet. De ambitiösa målen om elektrifiering, klimatomställning, näringslivets konkurrenskraft mm återspeglas inte i anslagen till energiforskning. Energiföretagen menar att anslagen till energiforskning behöver växlas upp på ett sätt som svarar mot den enorma omvälvning av energisystemet som behöver göras under den kommande 20-årsperioden. Det behövs också utökade medel för att i högre grad satsa på demonstrations- och pilotverksamheter som ett viktigt steg mellan forskning och marknadsimpletering.

3.4.2 Oro kring kompetensförsörjningen

Utöver energiforskning på en lång rad områden så kräver omställningen av energisystemet en mycket stor mängd människor i olika discipliner som ska arbeta i energisystemets alla delar. Energiomställningen, som i många fall medför radikala teknikskiften och uppbyggnad av helt nya värdekedjor, är särskilt beroende av att kompetensförsörjningen fungerar. Detta är en mycket stor utmaning. En omfattande, relevant och tillämpningsnära energiforskning behövs därför även för att både attrahera och utbilda den arbetskraft som är nödvändig,

liksom att försörja högskolor och universitet med kompetenta utbildare för att säkra kompetensförsörjning på lång sikt.

4.4.6. De institutionella förutsättningarna för AI-utvecklingen bör utvärderas – åtgärder i skattesystemet

Energiföretagen invänder emot att bedömningen om skattemässiga behandlingen av finansiering via lån är mer förmånlig än finansiering via eget kapital eftersom räntor, men inte kostnader för eget kapital, är avdragsgilla. Vår uppfattning är generellt att eget kapital är helt otillräckligt för att finansiera de stora investeringar som följer av klimatomställningen. Energiföretagen anser att det är mycket beklagligt att regeringen inte tagit vidare utredningsförslaget om att införa ett infrastrukturundantag i ränteavdrags-begränsningsreglerna i SOU 2024:37.

Energibranschen står inför en omfattande lånefinansiering för de mycket stora investeringar som kommer krävas i energiinfrastruktur för att klara elektrifieringen i industri och transporter. Dagens ränteavdragsbegränsningsregler innebär att energibranschens mycket stora och långsiktiga investeringar som till största delen behöver lånefinansieras inte kan dras av fullt ut. Detta fördyrar de stora investeringar som behövs för att bland annat möta de klimatpolitiska målsättningarna. En eventuell uppföljning och utvärdering av ränteavdragsbegränsningsreglerna kan därför inte ta sin utgångspunkt i endast en ökande betydelse av immateriellt kapital för produktivitsutvecklingen utan behöver också beakta de mycket stora behoven av infrastrukturinvesteringar i bland annat energisektorn.

5.3.4 Mer ändamålsenliga och effektivare utbildningsval – Fler kortare utbildningar som efterfrågas av näringslivet

Utredningen menar att dagens utbildningssystem inte är särskilt effektivt och det finns ett inslag av överutbildning där individer investerar mycket tid på utbildningar som i slutändan inte behövs för deras specifika yrkesroll. Med anledning av det behövs det kortare utbildningar och en väg dit är, enligt utredaren, att låta yrkeshögskolan erbjuda vissa utbildningar som idag ges ut på högskolenivå. Det skulle göra utbildningssystemet mer effektivt. Vilka specifika utbildningar det handlar om framgår inte.

Dessutom är utredningens uppfattning att Arbetsgivarverket bör ges i uppdrag att utveckla riktlinjer som syftar till att motverka att statliga arbetsgivare ställer onödigt höga utbildningskrav vid rekrytering. Utredningen skriver även att kommunsektorn bör undvika onödigt höga utbildningskrav vid rekryteringar.

Energiföretagen tycker att det ovan nämnda har potential att få en allmän positiv effekt på utbildningssystemet eftersom det för nuvarande läggs stora resurser på utbildningar som inte alltid efterfrågas av näringslivet. Dessutom har arbetslösheten bland akademiker tydligt ökat under 2025 vilket visar på mismatchningen mellan utbildningssystemet och arbetsmarknaden. Utredningens förslag kan potentiellt lösgöra resurser för att stärka mer

arbetsmarknadsrelevanta utbildningar, exempelvis ingenjörsutbildningar inom energi- och elektroteknik: vilket energibranschen har stor efterfrågan på.

Samtidigt är det inte önskvärt att redan existerande ingenjörsutbildningar inom energi på högskolenivå kortas ned och flyttas till yrkeshögskolan. Det finns redan en stor mängd energiutbildningar på yrkeshögskolenivå och nuvarande uppdelning är bra som den är.

5.3.5 Stärk de nationella yrkesprogrammen på gymnasial nivå

Utredningens förslag om att införa en ny form av kortare yrkesutbildning på gymnasiet för ungdomar ser Energiföretagen behöver utredas mer i förhållande till vilka insatser som kan och bör ske i grundskolan. Förslagen behöver också ställas mot ett antal faktorer och frågor som kan verka hämmande på kompetensförsörjningen.

Det krävs idag teoretiska kunskaper och praktiska färdigheter från många branscher, däribland energibranschen, för praktik och anställning kopplat till gymnasial yrkesutbildning. Energiföretagen anser därför att ett antal frågeställningar kräver ytterligare analys och förankring innan en kortare eller mindre omfattande yrkesutbildning föreslås:

- Hur påverkas anställningsbarheten? Flera bristyrken har krav på sig genom certifieringar, yrkesprov eller liknande utifrån branschen eller arbetsmarknadens parter för att säkerställa säkerhet och kompetens. Dessa processer ser olika ut för olika yrken och branschkrav. Gemensamt är att många yrkesroller kräver omkring ett till två års upplärningstid på företaget direkt efter gymnasiet. Om elever går mindre omfattande yrkesutbildningar riskerar de att inte bli anställningsbara. Förslaget kräver därför en omfattande förankring i samtliga branscher som anställer elever från ungdomsgymnasiets yrkesutbildningar.
- Hur påverkas incitament för samverkan med företag? Som för anställningsbarheten finns i många branscher krav på prövade kunskaper och färdigheter för att eleverna ska kunna tillgodogöra sig en säker och utvecklande praktik på ett företag. Det är redan idag hårt tryck på företagen och inte sällan svårt för skolor och elever att hitta praktikplatser. Det finns en risk att det blir svårare för elever med lägre kompetenskrav. Frågan behöver utredas genom att stämma av med företag och branscher som tar emot APL-elever.
- Hur påverkas elevernas utvecklings- och omställningsbarhet? En gymnasieutbildning, även en yrkesutbildning, leder ofta inte till en enda yrkesroll där individen stannar hela yrkeslivet och där arbetsuppgifterna ser lika ut under hela arbetslivet. Utvecklingsbarheten och omställningsbarheten behöver också vägas in i förslaget om mindre omfattande yrkesutbildningar på ungdomsgymnasiet: vad får formen för långsiktiga konsekvenser för kompetensförsörjningen så att den inte ökar inlåsnings effekter för individen och begränsar företagens rekryteringsbas?

- Hur påverkas dimensioneringen? En kortare eller mindre omfattande yrkesutbildning innebär ännu större skillnad mot teoretiska program. Det riskerar bidra till en större statusskillnad mellan teoretisk- och yrkesinriktning hos de nationella programmen. Det är en utveckling som inte gynnar kompetensförsörjningen.

Kompetensbehovet generellt pekar snarare på mer av teoretiska praktiker och praktiska teoretiker i samhället, än stora skillnader mellan yrkesfärdighet och teoretisk kunskap. Dessutom är högskolebehörighet som yrkesprogrammen idag ger redan svår att kommunicera. Med ytterligare en nivå inom yrkesutbildning torde den bli ännu svårare att hantera, inte minst för arbetsgivarens bedömning av kompetens. Berörda branscher behöver rådfrågas och involveras mer innan en sådan här reform genomförs.

Slutligen vill Energiföretagen lyfta en viktig aspekt när det kommer till att stärka de nationella yrkesprogrammen på gymnasial nivå. Det är nödvändigt med en starkare finansiering av kostsamma utbildningsmiljöer. Som ett exempel finns det idag väldigt få gymnasieskolor i Sverige som erbjuder yrkesutgången distributionselektriker på el- och energiprogrammet. En anledning till det är att det kostar mycket att utbilda just distributionselektriker, det behövs väl utbyggda träningsanläggningar. Olägligt nog är distributionselektriker en av branschens mest efterfrågade yrkesroller.

Ett sätt att finansiera kostsamma utbildningar är att återinföra den branschskolemodell som fanns på försöksverksamhet under perioden 2018–2023. Branschskolemodellen innebar att gymnasieskolor och Komvux skickade sina elever till branschskolor för att genomföra praktiska moment där, i stället för att skolorna själva skulle investera i en dyr utbildningsmiljö. Energibranschens samlingspunkt var i det fallet Åsbro Kursgård i Hallsberg. Även utbildningar på YH- och högskolenivå skulle kunna använda sig av branschskolor för att enklare ta del av dyra utbildningsmiljöer.

5.3.6 STEM och möjligheten att göra kloka utbildningsval

Utredningen lyfter fram vikten av att fler elever och studenter väljer att läsa STEM-inriktade utbildningar. För att nå dit menar utredningen att fler kvinnor behöver välja den typen av ämnen, STEM-förebilder” behöver lyftas fram för elever samt studie- och yrkesvägledningen behöver stärkas för att elever ska kunna göra mer välinformerade studieval.

Vidare menar utredningen att en väg framåt kan vara att gymnasieelever på samhällsvetenskapliga programmet och ekonomiprogrammet ges möjlighet att läsa mer avancerad matematik.

Energiföretagen välkomnar att det genomförs satsningar på STEM eftersom STEM-kunskaper är särskilt viktiga för energibranschen. Fler individer som har läst STEM kan på lång sikt bidra positivt till energibranschen. Enligt Energimyndigheten är civil- och högskoleingenjörsutbildningar, oavsett inriktning,

de mest relevanta eftergymnasiala utbildningarna för energibranschen.¹ Samtidigt lyfts ingenjörsutbildningar inom elektroteknik, datateknik och automation samt inom energi- och elektroteknik fram som de två viktigaste inriktningarna.

Antalet ingenjörer som utbildas har ökat markant det senaste decenniet men de energirelaterade ingenjörsutbildningarna har inte hängt med. Snarare har de legat still eller till och med minskat sett till antalet studenter antagna till utbildningarna. Det är ett stort problem.

Med det ovan nämnda i åtanke är det därför viktigt att STEM-satsningar behöver förtydliga vilka framtida yrkesalternativ som finns om en elev väljer att läsa STEM-ämnen. Ett alternativ är att det kommuniceras ut ett antal tydliga yrkesområden som blir tillgängliga efter att ha läst STEM-ämnen. Exempelvis energi, IT, AI, processindustri samt medicinteknik.

Det skulle kunna mynna ut i material för studie- och yrkesvägledare att använda för att få en välgrundad bild om var arbetsmarknadens behov faktiskt finns. Förebildsarbetet i skolor med föreläsare från STEM-yrken kan med fördel också baseras på förebilder från tidigare nämnda yrkesområden.

Dessutom är det tydligt att regionala STEM-projekt kan agera brygga mellan näringslivsaktörer och skolor samt möjliggöra STEM-initiativ med goda resultat. Ett tydligt exempel är "Kompetensförsörjning för Skånes elektrifiering" som drivs av Region Skåne. Utan sådana STEM-projekt blir det svårt att genomföra satsningar i större skala, även om ambitionen bland näringslivet finns där. Offentliga aktörer behöver agera som samordnare.

8.3.1 Statens roll och vikten av goda ramvillkor

Energiföretagen instämmer i betänkandets bedömning att Sverige bör säkerställa samhällsekonomiskt ändamålsenliga ramvillkor som möjliggör en hållbar klimatomställning. Energiföretagen anser att regeringen skyndsamt ska identifiera och genomföra reformer för att säkerställa att förutsättningarna för strukturomvandlingen och klimatomställningen ligger i internationell toppklass. Då tillgång på energi, och framförallt el, är centralt för strukturomvandlingen och även för all annan infrastruktur, måste energi utgöra en bärande del i en sådan strategi.

Det är dock tydligt att närings-, energi- och klimatpolitiken hänger ihop och att det krävs en aktiv politik som stödjer den pågående strukturomvandlingen. En robust och kostnadseffektiv strategi är att staten, liksom vid tidigare strukturomvandlingar, säkerställer att grundläggande förutsättningar för näringslivet totalt sett ligger i topp i en internationell kontext. Det handlar bland annat om nödvändiga infrastrukturinvesteringar (vägar, järnvägar, energiförsörjning, hamnar med mera), tillståndprocesser, skatter och byråkrati. Även investeringar i kompetensförsörjning är avgörande.

¹ Energimyndigheten, *Kompetensförsörjning för elektrifiering*, s. 43.

Risken i statliga satsningar inom ovanstående områden är relativt liten eftersom fördelarna delas av hela samhället. Det gäller även satsningar på elförsörjning eftersom fossilfri el till konkurrenskraftig totalkostnad tillsammans med tillgänglig nätkapacitet redan är och kan förväntas bli ännu mer efterfrågat.

Fördelen med statliga satsningar på nödvändiga infrastrukturinvesteringar är att det skapar förutsättningar för att marknadskrafterna lyfter fram det mest bärkraftiga näringslivet.

Ovanstående förhållningssätt har tjänat Sverige väl historiskt och bör utgöra den svenska modellen för den pågående strukturomvandlingen.

Staten behöver också ta en mer planerande, styrande och koordinerande roll för att klimatomställningen och elektrifieringen ska kunna genomföras framgångsrikt. Inte minst behöver myndigheterna främja omställningen. Staten har en viktig roll till att bidra med exempelvis tydliga målsättningar och regelverk för denna utveckling.

En avgörande förutsättning är kompetensförsörjning som kräver effektiva, långsiktiga reformer och satsningar på utbildning och kompetensutveckling till de yrken det redan idag råder brist på. Möjligheten till kompetensförsörjning är avgörande för en utbyggnad av elnätet och energisystemet.

Eftersom samhällets förändring mot fossilfrihet brådskar och innebär stora osäkerheter kommer strukturomvandlingspolitiken vara behäftad med risker. Det kommer finnas mer begränsat med tid för utredningar och avvägningar. Alla beslut och investeringar som krävs för strukturomvandlingen kommer inte att bli optimala och vissa kan till och med komma att bli misslyckade. Dock vet vi med säkerhet att en passiv och obeslutsam politik där de politiska signalerna blir otydliga medför betydligt större risker. Skälet är att förutsättningarna för omställning i så fall uteblir vilket medför att befintlig industri inte kan ställa om utan måste flytta eller avvecklas och att nyindustrialiseringen uteblir, vilket utlöser en strukturomvandlingskris.

Energiföretagen instämmer till fullo i bedömningen att politisk enighet kring klimatpolitikens långsiktiga inriktning och grundläggande förutsättningar bör eftersträvas. Vårt energisystem måste moderniseras, utvecklas och växa i takt med efterfrågan för att Sverige ska klara att fasa ut de nära 150 TWh fossila bränslen som importeras och används i industri och transporter varje år. Senast 2045 ska Sverige vara fossilfritt och på vägen dit har vi möjlighet att bli Europas mest attraktiva land för fossilfri omställning, företagsetablering och företagsexpansion.

Men för att Sveriges energiföretag och näringsliv ska kunna fatta de långsiktiga investeringsbeslut som krävs för elektrifiering, behöver det finnas stabila energipolitiska förutsättningar som håller över tid, oavsett regering.

Därför föreslår Energiföretagen, tillsammans med flera andra representanter för den svenska industrin, att Sveriges riksdag bör behandla energifrågorna likt

försvars- och pensionspolitiken, och samla samtliga åtta riksdagspartier till en Energiberedning.

En sådan beredning bör i dialog med ansvariga myndigheter, industriaktörerna och arbetsmarknadens parter ta fram en gemensam inriktning och målsättningar för svensk energipolitik, röja regulatoriska hinder och möjliggöra att efterfrågan på el och utbygganden av energisystemet går i takt för att nå målen.

En brett förankrad och långsiktigt hållbar energipolitik, där investerare kan lita på att reformer inte rivs upp, kommer göra Sverige till omställningens vinnare. Sverige blir fattigare utan omställning.

Det råder en avsaknad av långsiktigt stabila och förutsägbara villkor. Eftersom det handlar om mångmiljardinvesteringar med lång ekonomisk livslängd blir det avgörande att investerare har tillräcklig förutsägbarhet. Det politiska landskapet har under lång tid varit delat i energifrågor vilket i praktiken begränsar tidshorisonten till en mandatperiod i taget.

Till den politiska risken kan även hänvisas till energiprisutvecklingen som följd av kriget i Ukraina. Prisutvecklingen fick politiker och allmänhet att ifrågasätta elmarknaden vilket bland annat ledde till att ett tillfälligt intäktstak infördes. Det betyder att det finns betydande osäkerheter om framtida eventuella ingrepp i elmarknaden för investerare i ett skede då det är oerhört bråttom att investeringar planeras och realiseras. Det har inneburit ökad politisk/regulatorisk risk och ökade kalkylräntor.

Det behövs stabilitet och förutsägbarhet som måste sträcka sig över många mandatperioder. Bristen på politisk förutsägbarhet ökar risken i investeringar. Ökad risk minskar utbyggnad vilket, allt annat lika, ger ett lägre utbud och detta leder till ett högre elpris än vad som annars hade varit fallet. Minskad utbyggnad av elproduktion kommer också leda till färre nya företagsetableringar.

8.3.2 Kostnadseffektivitet bör vara en bärande princip

Energiföretagen instämmer i att kostnadseffektivitet bör vara en bärande princip vid val och utformning av klimatpolitiska åtgärder. Dock bör man öppna för vissa undantag från principen om tekniker/branscher/företag pekas ut som strategiskt viktiga att ha inom Sverige av exempelvis säkerhetspolitiska skäl eller försörjningsskäl.

Energiföretagen instämmer i att Sverige i begränsad utsträckning bör tillgodoräkna sig en eventuell användning av internationella reduktionsenheter. En sådan behöver baseras på en grundlig konsekvensbedömning och bygga på att unionsrättens utveckling resulterar i starka och ambitiösa integritetskriterier och integritetsnormer och i att villkor rörande ursprung, tidpunkt och användning fastställs för sådana reduktionsenheter.

Under förutsättning att konsekvensbedömningen inte finner tungt vägande skäl emot en integrering tillstyrker Energiföretagen att utsläppskrediter i enlighet med

artikel 6 i Parisavtalet, av mycket hög kvalitet och integritet, bör få kunna integreras i EU:s klimatramverk och därmed även nyttjas av Sverige.

Viktiga skäl till det är att Parisavtalets Artikel 6-mekanismer är viktiga då de leder till ökade incitament till global CO₂-prissättning, gör att parterna kan ta på sig mer ambitiösa mål, att det är viktigt för den globala klimatdiplomatin och för att koppla samman EU ETS med andra system.

Användningen av internationella krediter får dock inte ske på bekostnad av utsläppsreduktioner inom EU eller prissignalen inom EU ETS.

Energiföretagen anser att om en inkludering internationella reduktionsenheter i EU:s koldioxidmarknad övervägs får endast permanenta negativa utsläpp av mycket hög kvalitet och miljöintegritet tillåtas.

Energiföretagen instämmer i bedömningen att undvika oproportionerliga dokumentations- och rapporteringskrav på företag och myndigheter.

Energiföretagen välkomnar Omnibus-initiativet och förenklingsåtgärder men med tillägget att det samtidigt inte får urholka intentionen med befintlig miljö och energilagstiftning.

8.3.3 Prissättning av utsläpp av växthusgaser

Energiföretagen tillstyrker förslaget att bensin- och dieselskatten bör höjas. Vi instämmer i att skatten på fossila drivmedel som bensin och diesel bör höjas, åtminstone till den nivå som skatten hade innan sänkningarna som genomfördes åren 2023–2025, för att ge bättre incitament till en övergång till elfordon. Beskattningen av fossila drivmedel bör dock samordnas med införandet av det nya ETS₂-systemet för byggnadsuppvärmning och vägtransporter som nu väntas införas 2028 så att det ges en enhetlig prissättning av koldioxid där inte dubbla styrmedel tillämpas på ett ineffektivt sätt.

Det är också angeläget att det sker en samordning mellan CO₂-skatten och det nya ETS₂-systemet för byggnadsuppvärmning och vägtransporter som nu väntas införas 2028, dvs. att CO₂-skatten sänks i motsvarande grad som ETS₂-priset. Balansen mellan energiskatten på el respektive fossila drivmedel bör också förändras för att ge bättre incitament för en övergång till elfordon. Det behöver också beaktas att Sverige tillgodoräknar sig effekterna av energi- och koldioxidbeskattningen för att uppnå det årliga energisparbetinget fram till 2030 enligt energieffektivitetsdirektivet.

8.3.4 De svenska nationella klimatmålen skapar otydlighet och försvårar kostnadseffektivitet

Energiföretagen avstyrker förslaget och anser istället att Sverige bör behålla de nationellt beslutade klimatmålen, att de fortsatt bör tas fram i politisk bred enighet och att de framgent bör vara mer ambitiösa än EU:s mål. De viktigaste argumenten för att Sverige bör behålla och utveckla de nationella målen är att det stärker svensk konkurrenskraft, ökar resiliens och minskar utsläpp. Med nationellt beslutade mål i bred enighet får Sverige ett större ägarskap för att nå målen

jämfört med det nationella framförhandlade EU-klimatmålet. Vidare gör Energiföretagen bedömningen att Sverige tack vare sina ambitiösa mål har påverkat EU:s politik och mål i progressiv riktning. Det kommer bli viktigt eftersom vi i dagsläget inte vet om EU kommer stå fast vid alla beslut inom ramen för lagstiftningspaketet Fit-for-55 eller hur ambitiöst 2040-klimatmålet blir.

Energiföretagen gör bedömningen att Sverige har gynnats och fortsatt gynnas av att vara ett föregångsland med en aktiv främjandepolitik, ett aktivt politiskt ledarskap och åtgärder för ökad samhällelig acceptans.

Sverige har historiskt haft mer ambitiösa nationellt beslutade klimatmål än de mål för Sverige som har förhandlats fram i EU. En viktig skillnad är att Sverige har beslutat att nå nettonoll-utsläpp 2045 medan EU har den målsättningen till 2050. Det talar för att Sverige även framgent bör ha mer ambitiösa nationella mål än EU. Däremot överensstämmer de nationella och EU:s mål för Sverige till 2030 relativt väl.

Energiföretagen anser att olika "under-mål" för att nå ett övergripande mål riskerar att göra omställningen dyrare och anser rent generellt att specialiserade delmål bör undvikas när det är möjligt, då de kan leda till suboptimering. Det finns en uppenbar risk att målet för transportsektorn ger en mindre kostnadseffektiv styrning mot målet för hela ESR-sektorn. Lagt kort bör dock ligga och att ändra målet och införa nya/modifiera styrmedel medför också kostnader och risken är stor att de kommer ta tid (år) att införa, tid vi inte har.

Samtidigt är det av pedagogiska skäl viktigt att de nationella målen har liknande, gärna samma, målkonstruktion såsom exempelvis startår och punktmål eller koldioxidbudget som EU-gemensamma målen.

8.3.5 Hantera fördelningseffekter med ordinarie system

Energiföretagen instämmer till fullo i bedömningen. Energiföretagen anser med vissa mindre justeringar att nuvarande strukturer och regler för hur kunder betalar för elnät, elproduktion, stödtjänster med mera i grunden är sunt eftersom det i stort fördelar kostnader för användning av systemet på ett rättvist sätt. Det skapar rätt incitament och möjliggör en samhällsekonomisk effektiv användning av elsystemet. Däremot måste nuvarande system utvecklas i takt med omvärldsförändringar så att det nyttjas mer effektivt, exempelvis genom översyn av elområdesgränser. En reform som syftar till effektivisering är införandet av effekttariffer som möjliggör ett mer effektivt nyttjande av elnätet. Sedan är det inte säkert att exakt kostnadsriktig fördelning är önskvärt utan rättvisaspekten måste också tas i beaktande.

Energiföretagens anser är med bakgrund i ovanstående och att klimatomställningen är begränsad i tid att låta elmarknadens strukturer och regler för kostnadsfördelningen inom kundkollektivet i grunden förbli detsamma. Det innebär att önskade politiska mål riktade mot kostnader i elsystemet primärt bör hanteras genom de ordinarie fördelningspolitiska verktygen, såsom de generella transfererings- och skattesystemen. Ett exempel på det är att Sverige hanterar energifattigdom via socialförsäkringssystemet och inte via energipolitiken. Ett

annat exempel är det slag av sektorsinriktade åtgärder mot till exempel så kallad energifattigdom som införts i EU:s fit-for-55-lagstiftning där vi anser det eventuella behovet av ekonomiska åtgärder bör hanteras inom de generella välfärdssystemen snarare än detaljinriktade sektorsregler. Vi stödjer också bedömningen om att kompensationer som minskar den avsedda effekten av klimatstyrmedel bör undvikas, utan att åtgärder snarare bör inriktas på att stödja omställningen till exempel till elfordon.

Skälet till ovanstående är att ingrepp i elmarknadens funktion i princip alltid ger oönskade bieffekter. Vid ingrepp i elmarknadens prissättning kommer elpriset inte att ge de signaler till slutkunder som kan behövas för att få ett samhällsekonomiskt effektivt nyttjande av el. Dessutom kan det bli landsöverskridande negativa effekter, exempelvis att svenska elpriser riskerar att höjas då Norge från 1 oktober införde ett pristak för hushållskunder. Kort sagt är risken för ineffektivitet och långsiktiga kostnadsökningar stor vid ingrepp i elmarknaden.

8.3.6 Offentlig upphandling är sällan ett effektivt verktyg för grön omställning

Energiföretagen instämmer i att det finns utmaningar med att ställa särskilda krav i offentlig upphandling men håller däremot inte med bedömningen. Skälet till det är att offentlig upphandling har potential att bättre samordnas och koordineras så att kravställningen likriktas. Offentlig upphandling är ett kraftfullt verktyg för att skapa efterfrågan på fossilfria produkter, material, bränslen och maskiner. Att inte nyttja det verktyget i det skede vi befinner oss i nu med stora osäkerheter vore en bortkastad möjlighet.

8.3.7 Riktade industripolitiska stöd bör undvikas

Energiföretagen instämmer i bedömningen. Sveriges erbjudande på den globala marknaden har försvagats under senare år, både för nya företagsetableringar och för befintliga företag i Sverige som vill expandera. Detta beror primärt på att de massiva subventionsprogram för fossilfri industri som erbjudits i Kina under 2000-talet. Dessa har kopierats först av USA genom Inflation Reduction Act, och sedan av de större ekonomierna i EU efter godkännande av EU-kommissionen.

Sverige har varken vilja eller kapacitet att matcha de större riktade subventioner som större ekonomier erbjuder – men vi har en möjlighet att bygga vidare på de styrkor som gynnat oss historiskt, för att skapa ett erbjudande som är så pass attraktivt att det kan tippa vågskålen i vår riktning när styrelser och ledningsgrupper ska välja geografisk plats för nästa investering.

Det kräver stora samhällsinvesteringar så att grundläggande förutsättningar för näringslivets omställning och elektrifiering totalt sett ligger i topp i en internationell kontext. Sverige måste erbjuda:

- Tillförlitlig, kostnadseffektiv och fossilfri transportinfrastruktur som expanderas i takt med etableringar och expansioner.

- Europas effektivaste och mest förutsägbara tillståndprocesser i en samlad myndighet som minimerar tiden från ansökan till ikraftträtt beslut.
- Flexibla och industrinära utbildnings- och fortbildningssystem som möjliggör direkt expansion och minimerar kostnader under omställnings- och uppskalningsfaser.
- Delad risk för samhällsinvesteringar hos kommuner och regioner, som gör det möjligt att bejaka nya etableringar och expansioner och minimerar extrakostnader och projektrisk för företagen.
- Ambitionen att leda utvecklingen av nya fossilfria industrigrenar och bättre nyttjande av de 800 miljarder som Sverige årligen spenderar på offentlig upphandling till att driva elektrifiering, fossilfrihet och innovation.

8.3.8 Nya stöd ska föregås av en ordentlig analys

Energiföretagen tillstyrker förslaget. Dock bör man i analysen även väga in om tekniker/branscher/företag pekas ut som strategiskt viktiga att ha inom Sverige av exempelvis säkerhetspolitiska skäl eller försörjningsskäl.

8.3.9 Stödets utformning bör bygga på tydliga principer

Energiföretagen tillstyrker förslaget.

8.3.10 Se över befintliga stöd och strukturer

Energiföretagen tillstyrker att befintliga stödsystem och strukturer inom klimat- och industripolitik ses över så att de ligger i linje med de principer som Produktivitetskommissionen föreslår.

Däremot avstyrks förslaget om att avskaffa Industriklivet. Istället föreslås att det reformeras i enlighet med av betänkandet föreslagna principer. Industriklivet är viktig för att stödja den svenska industrins omställning till fossilfrihet för att uppnå Sveriges klimatmål om noll nettoutsläpp av växthusgaser till 2045. Den kanske viktigaste funktionen är signalvärdet som stödet har då det visar att Regering och Riksdag står bakom omställningen vilket skickar ett tydligt budskap till samhällets aktörer.

8.3.11 Sveriges agerande i EU

Energiföretagen instämmer i bedömningarna. Energiföretagen anser att Sverige bör prioritera att fortsatt motverka uppluckring av reglerna för statsstöd då det riskerar försämra Sveriges konkurrenskraft gentemot särskilt större EU-länder.

Energiföretagen anser vidare att Sverige bör prioritera att på ett ordnat och strategiskt sätt hämta hem medel från EU-budgeten, men att EU-stöd bör ses som komplementära till nationella stödprogram.

9.4.1 Energipolitiken bör vara långsiktig

Energipolitiken är av långsiktig natur och bör behandlas som sådan. Näringslivet och energibranschen har länge påtalat vikten av en brett förankrad och långsiktig

svensk energipolitik för att skapa möjlighet till de stora industri- och energinvesteringar som Sverige behöver.

Samtidigt visar historiska erfarenheter att omvärldsförändringar tenderar att förkorta livslängden på överenskommelser. Politiken måste kunna agera agilt när nya förutsättningar uppstår och omvärlden förändras. Beslut kommer behöva fattas trots osäkerheter och risker – och samtidigt skapa en trygghet för industrins aktörer att beslut som ligger till grund för investeringar och prioriteringar idag också gäller imorgon.

För detta behövs en politisk struktur, en energiberedning, som samlar en bestående riksdagsmajoritet med uppdraget att långsiktigt förvalta och utveckla Sveriges energipolitik, i likhet med hur Försvarsberedningen, Miljömålsberedningen och Pensionsgruppen agerar idag.

En energiberednings organisation och arbetssätt kan med fördel inspireras av Försvarsberedningen och bör utgöra ett forum för konsultationer mellan regeringen och representanter för de politiska partierna i riksdagen. Strävan är att nå en så bred enighet som möjligt om hur energipolitiken ska utformas. Med utgångspunkt i bland annat Energiberedningens rapporter kan regeringen sedan utforma sina förslag till riksdagen.

Sverige har under de senaste åren tagit tydliga steg framåt för att fastslå en mer långsiktig planeringshorisont för energipolitiken. Energiberedningen bör initialt få i uppdrag av regeringen att komma med underlag till en uppdatering av inriktningen och nå en samsyn kring vad energisystemet ska leverera i dimensionerna volym, förmågor, plats och tid. På så sätt skapas den möjlighet till långsiktig planering och taktning mellan utbud och efterfrågan som både industri- och energiaktörer efterfrågar.

Beredningen bör bestå av ledamöter från alla politiska partier i riksdagen. Beredningen bör stöttas av ett kansli, som för enskilda uppdrag kan tillsätta specifika utskott bestående av experter från myndigheter och näringsliv för att analysera och lämna förslag inom dessa områden. Regeringen bör också ha möjlighet att ge anvisningar för kansliets arbete.

Ett näringslivs- och intressetråd med representanter från näringsliv, civilsamhälle och energibransch bör inrättas i syfte att verka rådgivande till Energiberedningen. Rådet ska komma med rekommendationer till beredningen på bland annat förslag till inriktning, reformer och hur rådet ser på el- och energiefterfrågans utveckling. Beredningen och rådet bör ha möten med viss regelbundenhet, åtminstone årligen där utvecklingen följs upp. Existerande rådgivande organ till myndigheter, som exempelvis Svenska Kraftnäts Elmarknadsråd, bör även ge inspel till beredningen genom sina respektive myndigheter.

Ovanstående arbetssätt och inspel till uppdrag är främst exempel på hur arbetet kan utformas. Det viktigaste inspelet av alla är att om samarbetsavtal mellan partierna *inte* kombineras med en parlamentarisk modell för avtalets överlevnad så riskerar det att inte leva längre än till nästa val eller förhandling. Det kullkastar

en mycket stor del av det värde för industri- och energisektor som en överenskommelse skulle kunna uppnå.

Så oavsett slutgiltigt format, arbetssätt eller dagordning är en parlamentariskt långsiktig modell ett måste för det både deltagande partier och näringslivet vill uppnå: långsiktig och förutsägbar energipolitik för ett mer konkurrenskraftigt Sverige.

9.4.2 Målsättningarna för energipolitiken bör vara övergripande och stabila över tid

Energiföretagen instämmer i utredningens bedömning.

9.4.3 Inför en trestegsprincip för ett mer samhällsekonomiskt effektivt elsystem

Energiföretagen sympatiserar med utredningens trestegsprincip som utgår ifrån ett effektivt nyttjande av befintliga resurser som kompletteras med begränsade insatser för att optimera användningen av det befintliga systemet vilket då utgör en bra grund för nyinvesteringar. Utan ett konkret förslag på hur denna princip bör implementeras är det dock inte möjligt för föreningen att ta en tydlig ställning. Vid implementering bör risken undvikas att tillståndsprocesser och ledtider förlängs ytterligare på grund av behovet av ytterligare utvärderingar och godkännanden. Det vill säga att det finns en risk att implementeringen av denna princip kan krocka med andra prioriteringar i betänkandet.

Föreningen instämmer i förslaget att förtydliga Svenska kraftnäts uppdrag rörande helhetsansvar för planeringen av elsystemet vad gäller utvecklingen av transmission, distribution och produktion för att främja samordningen av elsystemets utveckling. I detta sammanhang menar föreningen att Svenska kraftnäts implementering av sin nya instruktion är av stor betydelse för prioriteringen av åtgärder. I sammanhanget anser föreningen också att det är viktigt att det också sker en uppföljning för att säkerställa att Svenska kraftnät uppfyller kraven i de europeiska regelverken såsom riktlinjer för driften av elöverföringssystem (EU 2017/1485).

9.4.4 Genomför förslagen i utredningen om översyn av regleringen på el- och naturgasområdena

Utredningen föreslår att förslagen i utredningen om översyn av regleringen på el- och naturgasområdena (SOU 2023:64) i syfte att uppnå en bättre balans på elnätmarknaden genomförs (nedan Tysklandsdomsutredningen). Nu föreligger en proposition i ärendet, prop. 2025/26, som dessutom är beslutad i riksdagen den 26 november 2025 varför förändringarna kommer att genomföras. Det som ändå förtjänas att lyftas är att Tysklandsdomsutredningens syfte beskrivs på ett sätt som Energiföretagen inte delar. I förslaget anges att syftet med Tysklandsdomsutredningen var att uppnå en bättre balans på elnätmarknaden. Detta var inte utredningens huvudsyfte utan syftet var att redigera ellagen så att Energimarknadsinspektionens oberoende uppfylls i tariff frågor (inkluderande intäktsregleringen). Kapitlet 9.4.4 ger sken av att hela utredningen handlar om ett

kommande metodbyte för att få ned priserna vilket alltså inte stämmer överens med utredningsdirektivet. En given konsekvens av utredningen är alltså inte ett metodbyte som SOU:n verkar ge skev av. Ei skulle kunna behålla den nuvarande metodiken för beräkning av intäktsramar trots att ett beslut om att förändra regelverket nu fattats.

9.4.5 En ändamålsenlig utbyggnad av elsystemet bör kunna genomföras med statligt stöd

Energiföretagen har inget att erinra mot utredningens bedömning att statliga stödprogram bör användas för att säkerställa en ändamålsenlig utbyggnad av elsystemet på ett sätt som tillgodoser de energipolitiska målen. Föreningen vill här understryka vikten av ett stegvis utformande mot bakgrund av de stora osäkerheter som råder rörande utvecklingen av det framtida elbehovet. Samtidigt vill Energiföretagen bekräfta utredningens slutsats att den svenska elmarknadsmodellen är i grunden välfungerande. I de fall staten väljer att intervenera i marknaden bör det göras på ett sätt som värnar marknadens övergripande funktionssätt.

När det gäller analyser av möjligheten att livstidsförlänga och kapacitetshöja befintliga kärnkraftsreaktorer ytterligare så är det en naturlig uppgift för ägarna. Det är viktigt för det svenska kraftsystemet att även befintlig kärnkraft får rimliga förutsättningar för att ta beslut om både eventuella kapacitetshöjande så väl som drifttidsförlängande åtgärder.

Energiföretagen menar att en fundamental utmaning för att möjliggöra omställningen är att elproduktionen utvecklas i takt med en ökad efterfrågan och därför avråder vi mot en generell utbyggnadsplikt av nätanslutningar till havs för Svenska kraftnät. Föreningen delar slutsatsen i Elmarknadsutredningens betänkande "Spänning i tillvaron" (SOU 2025:47) att ett auktionssystem för anvisade platser för havsbaserad vindkraft, i linje med förslaget från Vindkraft i havet (SOU 2024:89), är att föredra på sikt, samt att det finns skäl att genomföra en ordnad övergång där även befintliga projekt inom den nuvarande ordningen med fri etablering får möjlighet att realiseras. I ett sådant system kan då anslutningskostnaderna beaktas. Ett annat alternativ skulle kunna vara PPA-avtal med en kombination av anslutningskostnader och kreditgarantier.

Energiföretagen anser att en fortsatt utbyggnad av landbaserad vindkraft är central för att möta det växande elbehovet och stärka Sveriges konkurrenskraft. För att möjliggöra detta krävs mer förutsägbara och effektiva tillståndsprocesser, där befintliga prövningar renodlas och kortas och en reformering av processen för kommunal tillstyrkan sker. Under 2024 stoppades 63% av ansökningarna av det så kallade kommunala vetot, och siffran ser ut att bli ännu högre i år. Det är därför avgörande att den lokala förankringen och acceptansen av vindkraft stärks, genom att snarast implementera övriga delar av regeringens så kallade vindkraftspaket, där förslag om intäktsdelning, incitament till vindkraftskommuner samt rätt till inlösen och stöd till det lokala föreningslivet ingår. Ett helhetsgrepp om frågan skapar ökad tydlighet för kommuner och investerare, stärker den lokala

nyttan och förbättrar förutsättningarna för att vindkraften ska kunna fortsätta bidra med kostnadseffektiv, fossilfri, elproduktion i hela landet.

Energiföretagen menar att vattenkraften har potential att ytterligare öka sitt bidrag till kraftsystemet, men att nya miljökrav riskerar att minska produktionen framöver, särskilt i södra Sverige. Föreningen menar därför att utredningens förslag bör utvecklas till att det bör analysera hur befintlig vattenkraft kan värnas och hinder för ökad vattenkraftproduktion och reglerförmåga kan undanröjas utan att miljöbelastningen ökar på ett betydande sätt.

Energiföretagen delar inte utredningens uppfattning att användningen av flaskhalsinkomster inte är klarlagd utan menar att det framgår tydligt av artikel 19 i Elmarknadsförordningen (EU 2019/943). Däremot stödjer vi utredningens intention då det prioriterade användningsområdet för dessa intäkter är att garantera och optimera tillgänglig överföringskapacitet mellan elområden. Här menar vi att Svenska kraftnät bör få ett explicit uppdrag att mer aktivt utnyttja medel för avhjälpande åtgärder såsom mothandel för att öka den tillgängliga handelskapaciteten mellan de svenska elområdena i syfte att reducera prisskillnaderna mellan norr och söder. Vidare bör Svenska kraftnät regelbundet informera om vilka åtgärder som vidtagits eller inte, åtföljda av en tydlig motivering.

Åsa Pettersson
VD, Energiföretagen Sverige